

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

§. 1. De secunda radice, seu causa restitutionis quæ est res accepta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

domino. Confirmatur, quia detrimentum illud erat in sua causa inevitabiliter præparatum, & accedente secundum moralem æstimationem perinde erat, si jam illatum foret: ergo fur illè, vel destructor non censetur damnum intulisse moralitèr loquendo, si non censetur minus habere dominus, quam quidem nihil propterea minus habet dominus, quam si intulisset. Hinc inferbat Præceptum meum, P. Ioseph. à D. Soc. Jesu in manuscriptis de just. & jur. p. 2. sect. 4. d. 1. quod habuit ex Petr. Navar. lib. 4. c. 1. dub. 3. n. 28. & tunc refert Dicast. l. mox cit. n. 75. Item, qui interfecerat dominum paulò post, certissime moriturum, esse verum homicidam, atque irregularem: non tamen teneri de damno secundo familie, &c. quia non dedit detrimentum, quod moralitèr censetur jam datum per certissimam illam mox futuram mortem.

3. Solum ergo evenire potuit, ut antequam equus, periret, eodem modo apud dominum peritura, illo tempore fuerit fur, vel equus lucrum aliquod pepercerit, vel ex carentia ejus, domino ante idem tempus eveniret damnum, seu cessaverit lucrum; tunc profectò hæc omnia antecedentia damna debege à fure domino restitui, ex §. præced. satis est certum, quia hæc lucra non erant domino, ut supponimus, de futura, & ex alia parte, ut ad satisfactionem dictum est, res semper fuit domino fructificans.

4. Adverte me dixisse. num. 2. (ex incendio casuati, vel per justam incursionem) si enim res peritura erat apud dominum per injustitiam alterius, non propterea (ex Dicast. lib. 2. de just. tr. 2. d. 2. dub. 4. num. 75. citante Less. Molin. Vasq. Petr. Navar.) excusabitur fur à restituendo, nam ille, qui per injustitiam abstulisset, obligatus fuisset restituere domino: ergo si tu prævenisti, similiter teneberis, quia obligatio, quam alius subisset, in te translata est ratione damni, quod alterum præveniens, præintulisti.

5. Adverte iterum, me ibid. dixisse (certò peritura apud dominum) si enim dubium esset, an res apud dominum peritura fuisset, tenebitur fur ad restitutionem rei ablatae. Ita Sylvest. Reg. aliique apud Dicast. l. c. n. 76. quia in dubio melior debet esse conditio domini.

6. Similiter modo n. 1. dictum est in dubio de damnis consecuturis, debere restitui solum pro rata dubij.

Respondet, ita in damnis consecuturis domino ex privatione rei per furem ablatae, sed in se ipse ablata de qua hic loquor, non ita. Ratio est eruenta ex illo principio explicato superius, lib. 1. cap. 3. §. 6. quod semper judicandum est in dubio pro possidente. Cum ergo prius sit, rem domini vivere, seu existere, dubium autem emergat, an fuerit peritura, judicandum erit pro rei vita, seu existentia, atque adeò pro domino ipsam possidente. At, cum lucra consecuturæ ex res, condum existant, non possident, & ideo in dubio pro ipsis non poterit judicari, nec pro domino, quasi ipsa possederent. Sed quia ex alio capite supponimus ea separata certè fuisse à domino, æquum est, ut pro rata dubij, seu quantum spes illa existens æstimari à prudenti poterat restitueretur.

7. Ille alius casus, occurrere posset difficilioris solutionis: Petrus triticum mensuram furatur, illamque hodie consumit, vel vendit: ceteri autem hostes justè irruunt, vel ingruit alluvies, seu incendium, quibus triticum fure fuisset inventum apud furem, sive apud dominum æquali modo perisset. Quæri jam potest, an tunc Petrus triticum valorem reddere teneatur: Vides in præcedenti casu non præfuisse Petri injustam consumptionem, sicut in præfenti. Atque id etiam quæri potest de hodie combustis, & debetne restituere totum segetis valorem, si aquæ comburenda sequenti die fuisset apud dominum?

8. Respondet, Id in tribus evenire circumstantiis, præst: Primum, si fur consumat, vendatque, vel destruat incendium prævium: & tunc aio, furem liberè totum triticum, vel segetis valorem restituere. Lege Less. l. c. Pars I.

n. 95. Vasq. l. c. n. 71. Mol. l. 3. d. 7. §. 6. num. 2. de Lugo, t. 1. de just. d. 18. sect. 4. num. 77. Petr. Nav. lib. 4. c. 1. dub. 5. f. 5. Ratio est, quia tunc res erat domini, & quia non prævidebatur periculum ullum, res valebat suo justo pretio: si ergo iniquè eam fur consumpsit, contraxit obligationem eam restituendi, quæ tolli non potest, nisi actu fiat restitutio, legatur Dicast. lib. 2. de just. tr. 2. d. 2. dub. 4. à n. 74. qui videtur benignius loqui.

9. Secundò, si aliquod periculum subodoratum fuit quo existente, fur iniquè consumpsit, vel vendidit; & tunc, Aio, remanere in fure obligationem restituendi quidem sed minus; quantum scilicet judicabitur à viro experto, ex illo periculo rei pretium diminui; quod si vendidit, debet pretium dare domino, cujus erat triticum, quia pretium succedit loco rei, & in hoc iam invenitur factus ditor ex re aliena fur. Dummodo adversitas, minoris etiam debuisset, propter tale vitium periculi imminenti, rem vendi: quod si vendita est antiquo pretio, debet pars pretij excedens emptori reddi, non domino, quia in illo excessu emptor fuit deceptus, non verò dominus fuit à te injustè damnificatus.

10. Tertiò, si periculum timebatur certum, & infallibile, quo pacto res nihil valebat: quis enim rem jam certò perituram nullòque usui sibi utilem cinere pretio velle? Et tunc, Aio, nihil deberi à fure, quia nihil damni intulit, consumendo rem nullius valoris: adde dominum tacitè consentire huic consumptioni. Quis enim nò vellet à te panem, verbi gratia, consumi potius quam absumi ab imminente domus incendio?

11. Petes: Fur, si possit rem à se ablatam eripere à simili, verbi gratia, incendio, obligaretur ne eriperet idque ex Iustitiane, an ex charitate? Respondeo, obligari ex Iustitia, esto; negare videantur Less. & Vasq. loc. cit. obligationem Iustitiæ. Ratio est, quia fur, quamvis non sit absolute custos rei ablatae, quia tamen semper obligatur rem domino restituere, consequenter obligatur rem eandem conservare, saltem æquali diligentia, & labore, quo res suas conservaret, nè scilicet ponat voluntariè impedimentum ad restituendum: ergo contra Iustitiam peccat, si non conservet, cum possit, quod idem est, ac dicere, si cum possit, ab incendio non eripiat.

12. Quid, si quis rem surripiat ante incendium, quo certò res erat apud dominum peritura, obligatur ne illam restituere, an verò, ut suam possit consumere? Respondeo, obligari restituere, nec ut suam posse consumere. Ratio clara mihi est, quia res quomodocunque salva fiat, domini semper est, nisi ex circumstantiis certò appareat, rem à domino jam fuisse verè, & ex animo, non verò solum ex necessitate derelictam. Vide quæ dixi tract. 2. cap. 8. num. 14. Fortune igitur suæ dominus tribuat, si res in tuto posita fuit à fure. Deducere tamen pro se furem posse pretium sui laboris, & industriae, si quæ fuit, ipsa recta ratio dicit, quantum autem erit hoc pretium, facile colliges ex dictis tract. 2. cap. 8. d. n. 7. in simili.

Quando res perit in via, sub ejus manum, cum quo eam mitto ad dominum, quid faciam, dicam infra tract. 4. §. 1. num. 3.

§. IX. Onus Restitutionis quandònam ad sit, si acceptio, vel detentio sint dubie injuste. Renssive.

1. DE hac cum satis ego disputaverim superius lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 7. verb. Restitutio, illuc accedat, si velit, curiosus Lector.

CAPVT III.

§. 1. De secunda Radice, seu causa Restitutionis, quæ est Res accepta.

1. DUm non constat rem, quam ego possideo esse alienam, dicor possessor bonæ fidei: cum Ec 3. constat

constat, dicor, & sum malæ fidei possessor. Quod si non constet rem esse meam, sed nec constet esse alienam, dicor possessor dubiæ fidei.

2. Sit jam Regula prima ex *Less. lib. 2. c. 14. d. 1. Mol. tom. 3. d. 7. 18.* aliique apud *Sanch. l. 2. in dec. exp. 23. n. 34.* *Die. lib. 2. de iust. tr. 2. d. 5. dub. 1.* Si quis rem alienam bona fide, ut suam quocunque titulo accepit, statim, atque certò advenit esse alienam, debet illam eandem, si extat, reddere domino: imò dominus potest sibi eandem, ubicunque illam invenit, vindicare. Ratio est, quia res quomodocunque accepta, ubicunque est, domini est. Quare, nisi, qui eam habet, statim reddat, incipit esse injustus detentor, & subintrat pro consequenti tempore radix restitutionis ex injusta acceptione, de qua in *precedenti capite* dictum est, quia rei alienæ detentio est continuata ablatio.

3. Dixi (certò advenit) nam si sub dubio, vel sub probabilitate, que non faciat moralem certitudinem, non est obligatus reddere, ut fuscè diximus *sup. lib. 1. in dec. cap. 3. d. §. 3. & deinceps*, & mox innuam, n. 15.

4. Dixi item (illam eandem) nam non potest unum pro alio, invito creditore, restituere *leg. Manifesti, C. de solut. cum* creditor non solum habeat ius iustitiæ ad rem ejusque valorem, sed etiam ad hanc rem. Ita Vasquez, *Val. Mol. Rebel. Lop. Sotus*, quos citat, sequiturque *Di. cast. lib. 2. de iust. tract. 2. disp. 2. dub. 2. num. 14. & 2.* contra *Petr. Navar.* dicentem solum esse contra Charitatem.

Duas tamen adhibeo limitationes: Alteram, In rebus usu consumptibilibus, seu functionem habentibus, facile posse reddi unum pro alio in eadem specie, v. g. debet quis mensuram frumenti æquæ boni reddere: Ratio est, quia hæc sunt ad eam æquivalentia, ut non sit judicandus invitatus creditor. Alteram, In rebus, quæ functionem non recipiunt, tunc solum potest unum pro altero æqualis pretij debitor restituere, verbi gratia, veste pro equo, humo, equo pro alio, imò pecunia pro equo; &c. quando creditor non habet peculiarem affectum ad rem suam individuum. Ratio est eadem, quia tunc non erit graviter invitatus creditor. Atque hæc doctrina cum prædictis duabus limitationibus propter paritatem rationis locum habet etiam in possessore malæ fidei, quando res est restituenda ex radice injustæ acceptionis.

5. Regula secunda ex iisdem, & *passim*: Si rem alienam bona fide acceptam, bona item fide in totum quæ consumpsit, vel destruxit, nihil remanente, in quo factus sit ditior, sive fuerit res ex se consumptibilis, & ut Iurisperiti loquuntur, functionem recipiens, ut tritum, vinum, &c. sive non, ut equus, vestis, &c. ad nihil tenetur, quando deinde advertit se consumpsisse rem alienam. Ratio est, quia, cum sine culpa contra iustitiam fuerit destructa, non est caput, unde oriatur obligatio restitutionis. Dico contra iustitiam, nam quamvis destruxerit lascivendo, v. g. vel simili modo, cum non fecerit contra iustitiam, onus restitutionis non incurrit.

Petes primò: Quando res inestimabilem alienam cum mea misceo, judicandumque est, rem alienam extare, atque adeò me debere illam in individuo: an judicandum potius esse destructam, atque adeò me debere pretium, sed, id quo factus sum ditior? Respondeo, id colliges ex mox dicendis §. 4.

6. Petes, hac occasione secundò: Si mihi mercator tradat merces usu non consumptibiles, quas meæ dispositioni committat, dicendo, verbi gratia: Committo tibi has merces, ut de illis disponas, v. g. vendas, quomodo vis, dummodo correspondeas mihi, tradendo id, quod ex illarum distractione conquiret: vel quod in idem reciderit: si mihi mercator easdem tradat justo pretio æstimatas, ut illud pretium eidem mercatori post illarum distractionem sine fraude restituam: si, inquam, mihi sic consignentur merces, judicandumne eris, rem alienam extare, atque adeò restituendum in individuo; an transisse in meum dominium, atque adeò solum

restituendum. Nam absolute, nulla alia voluntate accedente, merces sunt mercatoris: solum enim committit (sic enim supponitur) ut eas more mercatoris, seu utilis gestoris negotiorum ipsius dicta moraliter diligentiā, vendas. At si accedat alio actus tuus, quo illas velis tibi emere, vel ipso actu citò de illis mercibus disponas, tanquam de tuis, ut si la pignori des tuo creditori, vel tuo familiari, vel alio modo consumas, tunc merces erunt jam cum obligatione reddendi pretium mercatori, quia actualiter, vel virtualiter emisti, & consequenter mercator, vel amicus nihil debebunt mercatori: siquidem si rem tuam, non rem mercatoris acceperunt. In *Val. decif. 503.* Si tamen eas, extra necessitatem extremam, graves, donec, vel pignori des tuo dicto creditore, videndo sibi non suppetere, unde possis facere meritori factis, peccas contra fidelitatem procuratoriam, quidquid, si id fuerit in re notabili, peccas graviter, si se parer, remanente sèper in te obligatione restitutionis pretij, si quando potens, solvendo fueris.

An verò creditor, vel amicus, dum has accepit prævidentes suum pretium mercatori defuturum, progent, necne, si vè te inducant ad dandum, si vè non dant, ex dicendis §. 4. num. 29. colligi poterit.

7. Regula tertia ex *DD. cit. l. i. C. si res non totum destructa, sed remanet in aliquo, quo redditur* est quis locupletior, hoc, quo factus est locupletior, debet is restituere, ut primum advertit id sibi provenisse ex re aliena; Vt accidit, exempli gratia, quis rem alienam bona fide vendidisset, & pretium habuisset à venditore. Ratio est, quia hoc succedit rei. Quare, sicuti rem, vel partem rei si extaret, debet sem reddere, sic hoc, quod remanet. Adde non æquum, quæpiam divitem fieri ex re aliena.

Dixi autem (per se provenisse) id enim solum habet loco rei alienæ, non verò id, quod ex occasione ipsius, seu per accidens acquiro. Si enim, v. g. pecuniam, quam bona fide meam puto, negotiationis causa, totum lucrum meum erit, quia adest fructus industriae meæ, nec per se provenit ab aliena pecunia, quæ ex se est sterilis. Pari modo, si occasione, quæ ego vestitus veste aliena pretiosa inviter à Principe, & aliquid lucrer, totum, quod acquiro, meum erit, quia per accidens hoc lucrum sequitur à re aliena.

Consumens rem bona fide acceptam.

8. Ex dictis sit primò, Vt, si quis invitatus ab alio co edat cum illo res ferævas, nesciens esse ex furto, vel nullam restitutionem teneatur, si ipse in nullo factus sit ditior: & si insumpsisset aliquid æquale in suo cibo, vel partem æquale, vel partem debet ex communi opinionione restituere, quia in his factus est ditior. Ita iudicant quibus addit Vasquez, *capit. 9. de restitu. §. 2. num. 1. d. 5.*

Dico (ex communi) nam de *Lugo tom. 1. de pecc. d. 17. sect. 1. num. 15.* ex alio capite hunc omnino liberat à restitutione: quia nimirum, dum comedit tanquam Minister, seu instrumentum invitantis, sine culpa de culenta destruit, veluti si gemmam alienam, quam bona fide putat Petri, v. g. proficeret iussu ejusdem Petri in puteum, ergo cum ipse illa non accepit, non contrahit obligationem restituendi ex re accepta. Verum mihi non placuit *sup. tr. 1. cap. 2. §. 5. n. 9. & 10.* cum diligioso invitato sine Superiori licentia agerem: & cum in hoc casu multò minus placet, saltem ex eo, quod invitatus non utitur his speculationibus, nec intercedit comedere, ut merum instrumentum invitantis, sed merum humano cibum acceptat, & comedit: quare moraliter rem tacite accipit, & consequenter obligatur ex re accepta. Num sic quoad gemmam prædictam, vel quid simile: non enim accipit gemmam, & ut iussu projicit. *Leg. Bannez, & Salon. apud Dianam, part. 1. tractat. 5. resolution. 43.* qui ex alio capite nunc bona fide consumentem res unico actu consumptibilis liberat.

Donans rem bona fide acceptam.

Vendens rem bona fide acceptam.

laquies. Quantum debet huic emptori, vel domino
danti totumne pretium, quo, res tibi dono data, vendidisti,
mihi satis fit dari partem? Respondeo, si bona, ut dictum
est, fidei vendidisti, medio, vel infimo pretio; totum hoc
debet, quia hoc succedit loco rei domino debite: At si
vendi supremo pretio, vel etiam maiore, id potest eve-
nire ex duplici capite, Lege eisdem q. 6. adde Dicast. lib.
1. ad p. 173. 2. d. 5. dub. 7.

E c 4 gnito

12. Secundum caput, unde tu carius vendere potuisses rem alienam tibi dono datam, est, quia ejusmodi rem in alium locum transfuisti, vel similem non vulgarem diligentiam adhibuisti: & tunc, quia ille excessus est fructus solius tue industriae, potes totum illum tibi attribuerre. Ita ^oMolin. & Layman. apud Dian. *part. 3. tract. 5. resol. 41.* Verum, quia ad plures rem vendendo non solum valet industria, sed etiam regulariter ipsa substantia rei, quae venditur (quod non est ita in mera negotiatione pecuniae quae ex se sterilis est.) Ideo notat Sanchez, *lib. 2. in Dec. cap. 23. numer. 28.* non totum hunc excessum posse à te retineri, sed solum quantum arbitrio prudentis respondet tuo labori, & industriae: & rectè de Lugo *tom. 1. de just. d. 17. sect. 1. n. 21.* ob hanc rationem docet, tunc, numquam sufficere dare pretium infimum.

Donans pretium rei aliena bona fide vendit.

Respondendo, et dictis, (Lege item Sanchez, *lib. 2. in dec. c. 23. num. 18.*) Nihil Antonius debebit Cafari, quia Antonius in nullo nunc invenitur factus ditior ex Cafaris equo. Rurſus nihil item debet Petrus, quia Petrus nunquam habuit alienum equum, & pecuniam quam dono habuit, accepit ab Antonio domino legitimo illius pecuniæ: qui, ut ſuppono ex mox dicendis, per immiſſionem pretij equi cum ſua pecunia factus eſt dominus illius pretij. Quare, ſicuti licitè quis data à latrone, vel fraudulento lulore potèſt retinere, quia hi ſunt facti domini illius pecuniæ per admiſſionem cum ſuis (ut ſupponimus) nam ſi facile diſcerni poſſet, reſtituenda eſt, ut potèſt res domini, eſto, perſonaliter remaneant obligati ad reſtitutionem: ita multò magis in caſu noſtro, in quo Antonius bona fide illud pretium acquiſiſſit. Et ſicuti in caſu dicto latronis ex probabili ſententia, quam mox §. 4. num. 26. ſine, afferam mihi non imputatur, ſi quando per donationem illam pecuniæ mihi factam, fiat ipſe latro impotens ad dictam reſtitutionem, quando ego eam impotentiam non prævideo, vel etiam ſi prævideam, latronem tamen non induco ad donandum, ſed ſolum acceptor: ita etiam in caſu noſtro, &c.

14. Remanet ergo Franciscus, qui quidem est obligandus ad equum reddendum suo domino, nempe Caesari, etiam cum jactura & pecunia: suo enim intertutio debet ascribere quoddam res aliena, ad quam semper jus habet proprius dominus, apud se extare invenitur, sed certe Antonius, quem nihil debere Caesari diximus, debet tamen Francisco totum pretium reddere in casu, quo idem Franciscus Caesari equum suum reddiderit. Ita Sot. Petr. Navarr. Val. Rebell. Azor. Less. apud Dicaftil. l. c. dub. 8. & num. 150. contra Navarr. qui putat satis esse, si Antonius cedat Francisco actionem, quam habet contra. Caesarem Ratio non dicitur ex radice injustae acceptationis, vel ex radice rei acceptae, quae hic, ut patet in Antonio non adsunt; sed ex contractu quo Antonius Francisco rem vendidit; In hoc enim contractu implicite includitur, ut venditor indemnem reddere debeat emptorem, quoad rem venditam, ut scilicet haec sit vendibilis, & ut ipse venditor possit transferre ejus dominium in emptorem. &c. Sanè eodem modo, si vendidisti bona fide vitrum pro gemma, co-

guito errore, restituere debes pretium, seu rescindere contractum, ut indemnem serves eumentem. Atque hæc ratio valet, etiam si Antonius equum prædictum emerit iusto pretio, v. g. à Titio; licet ipse Antonius possit à Titio venditore, propter dictam rationem indemnitate, exigere suum pretium: tamen ipse Antonius obligatur ex vi suæ redhibitionis factæ. Franciscum indemnem reddere, nec potest remittere Franciscum ad Titium, cum quo Franciscus nullum inivit contractum, & per hoc resolvitur id, quod innuitur *supra*, *non*. 10. lege de Lugo *t. 1. de Inst. d. 17. sect. 5. à num. 109.* & Dicastillum *l. c.* ponentes aliquas utiles consideraciones circa hanc, & similes casus.

15. Petes hinc denique: Ad quid obligetur quis, si sit dubius, an factus fuerit ditior ex re aliena bona fide accepta?

Respondetur ad nihil, quia in dubio melior est conditio possidentis. Idem dic si sis dubius, an res quam bonæ fide habes, sit aliena, & post moralem diligentiam dubium evincere non potes. Diffinita autem magna intercedit inter dubium superveniens, postquam rem bona fide possides, & inter dubium, quod forte sit, antequam rei possessio à te occupetur: nam hic tibi non suffragabitur possessio, suffragabitur tibi in dubio superveniente, sed de his, ut etiam, quando res est probabilis, multa satis sunt disputata *sup. lib. 1. c. 3. 6. & 7.*

16. De emptione rei furtivæ multa dixi *Tract. 2. c. 8.* solum in hunc locum sequentes duas quaestiones refervavi.

§. II. *Prima Quaestio, An rem verbi gratiæ, equum bona fide tibi venditum, vel donatum, ubi noscis esse furtivum, tibi liceat furi reddere?*

1. **Q**uoad venditum: Dico non licere, si sine gravi incommodo per Judicem, vel alio modo possis tu emptor tuum pretium habere, & dominus suum equum: licere autem si prudenter credas dominum facile recuperaturum suum equum, & tu pretium; ut si furem furti percutisset, & tibi pretium, dominusque equum is reddidurus esset: Imò in hoc ultimo casu puto, te debere eidem furi equum reddere, quando scilicet, secus fure aliquod injustum damnum immineret, ut bis solvere pretium equi, vel quid simile. Rursus, dico non licere reddere furi, si per talem redditionem non speras recuperaturum tuum pretium, nec aliquod grave malum à fure timere, si illi non reddas. Ratio est clara, quia tunc non esset caput, unde possis rem in manu latronis cum domini damno reponere.

2. Hæc sunt facilia, illud difficile: An quando scio furem non redditurum equum domino, possim ego ipsi furi reddere equum, à quo bona fide emi, in eo casu, quo mihi aliter meum pretium recuperare non datur? Negat Molina *t. 3. d. 722.* quem sequitur Azor, alique apud Dicastillum mox citandum, concedit Rebell. *p. 1. l. 2. q. 9.* Vasquez *de restit. c. 9. §. 2. dub. 2. n. 12. & 13.* idem sentit de Lugo *t. 1. de Inst. d. 17. sect. 2.* Dicastill. *lib. 2. tr. 2. d. 5. dub. 4. n. 95.* citans Tol. Arag. Bonac. à quo falsò citari Azorium pro hac sententia notat ibi Dicastill. cum quibus sentio. Ratio est, quia, cum ego solum tentar equum reddere ex re bona fide accepta, suffragiet, si illum reponam in eodem statu, in quo erat: non enim videor cogendus illum cum meo damno domino restituere, quia sic æque obligarer, ac ipse fur, qui rem habuit mala fide; cum ergo minor sit mea obligatio, solum obligabor domino restituere, quando non patior æquale damnum, non verò in nostro casu, quo par detrimentum patet, meum pretium amittendo. Unde videtur idem dicendum esse si aliquod grave malum à fure rationabiliter timerem, si ipsi non redderem.

3. Dixi (posse me reddere furi, seu illi qui mihi rem vendidit) nam vendere alteri non possum, etiam ad recuperandum meum pretium. Ratio est, quia sic facerem injustum contractum, vendendo rem alienam; at restituere

eidem furi non facere contractum, sed prædictum rescindere, quæ rescissio ex se injusta non est quia non teneor stare si contractui, cum meo illo damno amissionis pretij.

4. Obijcies? Non potest debitor restituere rem, gladium domino, si sciat dominum illo abulatum, ad injuste occidendum, ne scilicet cooperetur cum illius cato, ergo nec emptor, de quo loquimur, poterit restituere rem furi, quia scit furem abulatum, poterit restituere domino. Respondeo nego paritatem, quia debitor ille supponitur nullum prædictum damnum, si casu non reddat, at in casu nostro patitur, nempe suum pretium; nemo autem tenetur procurare bonum temporale alterius cum æquali suo damno, ut dictum. Adde in casu nostro (quidquid sit in illius gladii damno, re, de qua *infra*, *tr. 4. c. 1. §. 3.*) cooperationem ad peccatum alterius fore admodum remotam: at cooperatio remota ex multis capitibus excusatur à peccato, ut alibi dicimus, hic autem erit excusatio ab æquali damno, & 5. Obijcies rursus: Si dominus equi emptorem non furi, sed ipsi domino: ergo ad idem ego obligor in conscientia.

Respondetur: Nego consequentiam, quia Judex non nitur non inveniri, ut is cogatur ad restitutionem pretij & sic Judex operatur ex præsumptione, quod ego pretium recuperare non possum, quando jam *n. 1.* falsi sumus, non posse rem reddi furi. Cum ergo nostro casu emptor reddendo rem furi possit suum recuperare, non injuste agat, si se indemnem servet. At Judex ita supponit, & non potius querit furem, quia cogat ad reddendum pretium? Respondeo, quia non tenetur Judex, nisi ad ea, quæ à partibus proponuntur, imò Judex prudenter præsumit, rem alienam mala fuisse emptam, & consequenter cogit absolute emptor ad restitutionem: secus daret aditum fraudibus, & quibus à fure etiam mala fide libenter emeret, quia semper de securus suum pretium per Judicem, se recuperaturum. Alias objectiones vide apud citatos.

6. Quoad rem non mistibilem donatam, jam ex dictis colligis, rem tibi à fure donatam bona fide, magis mala fide, vel etiam apud te fortè ab eodem fure depositam, statim ac furtum advertit, te debere domino restituere. Ratio observanda ex iisdem dictis, est, in hoc casu nullam prædicti jacturam facis. Excipe, si fortè à fure tibi grave aliquod proportionaliter damnum immineret tunc enim sufficeret restituere, ut ex dictis colligi potest.

Dixi (quoad rem non mistibilem) nam si fuerit pecunia, vel ita mistibilis, ut immista cum rebus latronis discerni nequeat, jam innuit *§. 1. n. 2.* & iterum explicabo *§. 4. præsentim n. 36.*

§. III. *Secunda Quaestio, Quoad idem, quando ad furem mala fides.*

1. **S**i rem furtivam à fure mihi venditam mala fide semi & meum pretium recipere alià vià nō possum. Queritur, an possim reddere furi, ut ipse meum pretium reddat. Non posse docent Less. Turtian. alique apud de Lugo mox citandum, Dicast. *l. c. n. 113.* afferens Mol. Bannez, Vasq. Possent melius alij, propter paritatem rationis cum emptis bona fide. Ita Diana, & de Lugo cū ab ipsis citatis *tom. 1. de Inst. d. 17. sect. 2. n. 37.* Tol. Syl. alique apud Dicast. *l. c. n. 112.* Nam sicuti, qui debet restituere ex injusta acceptione, vel retentione satisfacit restituendo injustam acceptionem, & injustam retentionem, ita, qui debet restituere ex injusta emptione, satisfacit, quantum est ex hoc capite, si tollat injustam emptionem. Tollit autem emptor, si rescindat contractum cum venditore: Ex alia parte idem emptor non cooperatur sic cum malitia venditoris, quia suum damnum, ne scilicet suum pretium amittat, satis ipsum excusat à tali cooperatione.